

LIJST VAN VRAGEN

De vaste commissie voor Defensie heeft een aantal vragen voorgelegd aan de Minister van Defensie over de brief van de Algemene Rekenkamer d.d. 19 september 2013 inzake het rapport Validering Nota In het belang van Nederland (Kamerstuk 33 763, nr. 2).

De voorzitter van de commissie,
Ten Broeke

De griffier van de commissie,
Van Leiden

- Nr. Vraag
- 1 Hoe beoordeelt u de conclusie van de Algemene Rekenkamer dat de werkelijkheid «nog rauwer is dan uit de nota al blijkt» en dat ook met de maatregelen uit de Nota In het belang van Nederland (Kamerstuk 33 763, nr. 1) nog steeds sprake is van een kloof tussen de (verlaagde) ambitie en de capaciteiten van de krijgsmacht, waardoor ook in de toekomst concessies gedaan zullen moeten worden aan de uitvoering van taken of aan de getraindheid van het personeel?
 - 2 De Algemene Rekenkamer waarschuwde al eerder voor vastgoedbeslissingen zonder deugdelijk inzicht in de vastgoed-portfolio (gebruik, benutting, bezetting). Hoe bent u aan deze kritiek tegemoet gekomen in de nota?
 - 3 Deelt u de kritiek van de Algemene Rekenkamer dat het vastgoedvoorstel in de nota (onder meer de nieuwbouw in Vlissingen) nog steeds een volwaardige business case ontbeert, gebaseerd op een stabiele en deugdelijke raming van de vastgoedbehoefte? Wanneer en op welke wijze komt u aan deze kritiek tegemoet?
 - 4 Bent u van plan de «ambitiedelta» concreet in te vullen met maatregelen voor de voorjaarsnota 2014?
 - 5 Welke verbeteringen en aanpassingen moeten nog worden doorgevoerd om de benodigde betrouwbare informatie over de operationele gereedheid en over de kosten van personeel en materieel per wapensysteem inzichtelijk te krijgen?
 - 6 Welke aanpassingen dan wel wijzigingen in de financiële systemen en ramingsmethodieken van Defensie zijn nodig om vanuit het nieuwe uitgangspunt te werken?
 - 7 Op welke wijze zal de Kamer betrokken worden bij het gebruik van de eindejaarsmarge? Zal dit in alle gevallen op dezelfde wijze geschieden? Zal de Kamer vooraf geïnformeerd worden over het gebruik van de eindejaarsmarge?
 - 8 Is voor de berekening van de exploitatiekosten van de F-16 gebruik gemaakt van schattingen en toerekeningsregels?
 - 9 Klopt het dat in het begrotingsjaar 2013 de geplande investeringen het daarvoor beschikbare budget met 62,8% overschrijden, terwijl dit volgens het nieuwe spanningsregime voor dit jaar maximaal 30% mag zijn? Klopt het dat het om een bedrag van ca. 300 miljoen euro gaat? Hoe gaat u om met deze spanning?
 - 10 Klopt het dat niet alle lopende bezuinigingstaakstellingen, die onderdeel vormen van het budgettair kader in de nota met concrete bezuinigingsmaatregelen zijn ingevuld? Zo ja, waarom niet?
 - 11 Klopt het dat sprake is van een «ambitiedelta» van nog niet concreet ingevulde bezuinigingen ter grootte van tussen de 50 miljoen en 98 miljoen per jaar, en structureel 80 miljoen euro vanaf 2019? Hoe verhoudt zich dit tot uw bewering dat sprake is van een operationeel en financieel duurzame krijgsmacht?
 - 12 Op welke wijze gaat u invulling geven aan de «ambitiedelta» van tussen de 50 en 98 miljoen euro per jaar, en structureel 80 miljoen euro vanaf 2019, en wanneer kunt u daar uitsluitel over geven?
 - 13 Kunt u een overzicht geven van de geraamde opbrengsten als gevolg van internationale samenwerking, per specifiek samenwerkingsinitiatief?
 - 14 Herkent u zich in de figuur, waaruit blijkt dat u de investeringen in de grote wapensystemen in de nota zeer dicht achter elkaar gepland heeft? Onderschrijft u de waarschuwing van de Algemene Rekenkamer dat uitstel van vervanging van grote wapensystemen aanzienlijke aanvullende kosten voor instandhouding en exploitatie van de te vervangen wapensystemen kan betekenen?

- 15 Waarom heeft u zoveel investeringen in grote wapensystemen zeer dicht achter elkaar gepland, zoals blijkt uit figuur 4? Klopt de berichtgeving in Elsevier dat hierover afspraken zijn gemaakt met PvdA-fractievoorzitter Samsom?
- 16 Onderschrijft u het door de Algemene Rekenkamer benoemde risico dat vertraging bij de F-35 onmiddellijk invloed heeft op de planning van de investeringen in de andere wapensystemen? Hoe groot schat u dit risico in, gezien de vele eerdere vertragingen in het F-35-programma?
- 17 Waarom heeft u de raad van de Algemene Rekenkamer slechts gedeeltelijk opgevolgd om in voorkomende gevallen van internationale samenwerking te voorzien in een terugvaloptie, omdat de opbrengsten afhankelijk zijn van het slagen van internationale onderhandelingen en van de vraag of daarmee het beoogd effect wordt bereikt?
- 18 Waarom is alleen bij de jachtvliegtuigen van te voren de winst van internationale samenwerking ingeboekt, met name voor de samenwerking met België in de Quick Reaction Alert-taak, terwijl in alle andere gevallen zijn de ramingen conservatief zijn en voorzien van risicoreserveringen, in sommige gevallen zelfs met een terugvaloptie?
- 19 Door wie is de ambtelijke studie uitgevoerd?
- 20 Op welke wijze is de informatie uit de gesprekken met fabrikanten die wel voor de afronding van de ambtelijke studie zijn gevoerd meegenomen in deze ambtelijke studie?
- 21 Op welke wijze is de informatie uit de gesprekken met fabrikanten die na de afronding van de ambtelijke studie zijn gevoerd meegenomen in de nota?
- 22 Hoe is het mogelijk dat bij het gebruik van open bronnen er wel over de F-35 actuele verifieerbare informatie beschikbaar is en over de ander vijf toestellen niet?
- 23 Om welke reden heeft u alleen voor de F-35 berekend hoeveel toestellen met het beschikbare budget aangeschaft en geëxploiteerd kunnen worden?
- 24 Zijn er voorbeelden van andere materieelprojecten waarbij het projectbudget op soortgelijke wijze taakstellend ingekaderd is als bij de aanschaf van de F-35 of is dit een uitzonderlijke situatie?
- 25 Ten laste van welke begrotingspost zullen de hogere exploitatiekosten van de jachtvliegtuigen tijdens de transitieperiode komen?
- 26 Welke maatregelen neemt u tijdens de transitieperiode met betrekking tot de hogere exploitatiekosten?
- 27 Wanneer kan de Kamer een transitieplanning verwachten?
- 28 Waarom heeft u in RTL Late Night op 23 september jl. de garantie afgegeven dat er met de 4,5 miljard euro daadwerkelijk 37 F-35-toestellen aangeschaft kunnen worden, terwijl de Algemene Rekenkamer stelt dat er «geen zekerheid» is dat u in staat zal zijn van jaar tot jaar alle uitgaven aan het JSF-project binnen de financiële ruimte te houden?
- 29 Deelt u de opvatting van de Algemene Rekenkamer dat we ervan uit moeten gaan dat tijdens de transitieperiode 2019–2023 wanneer de F-16 wordt uit- en de F-35 wordt ingefaseerd, de exploitatiekosten van de jachtvliegtuigen hoger zullen zijn dan 270 miljoen euro per jaar, omdat het gelijktijdig hebben van twee typen jachtvliegtuigen duurder is dan één?
- 30 Waarom heeft u voor de overgang naar 37 F-35-toestellen nog geen transitieplanning opgesteld?

- 31 Welke gevolgen heeft het niet toekennen van de prijsbijstelling 2013, en mogelijk ook in latere jaren, voor het taakstellend ingekaderde projectbudget vervanging F-16, gegeven het feit dat inflatierisico's niet mogen worden gedekt vanuit de risicoreservering?
- 32 Hoe kunt u zekerheid geven over het feit dat het taakstellend ingekaderde projectbudget van 4,5 miljard euro voor de vervanging van de F-16 voldoende zal zijn voor de aanschaf van 37 toestellen, gezien het feit dat valutarisico's en inflatierisico's niet mogen worden gedekt door de risicoreservering?
- 33 Wanneer kan de Kamer een volledig overzicht verwachten van de op het project Vervanging F-16 toegesneden risico's en eventuele beheersmaatregelen?
- 34 Deelt u de bevinding van de Algemene Rekenkamer dat veel van de rond de F-35 bestaande risico's in de Verenigde Staten spelen en buiten het uw beheersingsbereik vallen? Welke zekerheid en garantie kunt u nu dan geven over het feit dat het taakstellend ingekaderde projectbudget van 4,5 miljard euro voor de vervanging van de F-16 voldoende zal zijn?
- 35 Bent u bereid de aanbeveling van de Algemene Rekenkamer op te volgen om een helder risico-overzicht op te stellen en aan de hand hiervan de Kamer periodiek te informeren over de ontwikkeling van de risico's van de aanschaf van de F-35, bijvoorbeeld in de jaarrapportages Vervanging F-16?
- 36 Waarom ontbreekt een systematisch en specifiek op het project vervanging F-16 toegesneden overzicht van de risico's en de manier waarop deze zich ontwikkelen? Deelt u de opvatting van de Algemene Rekenkamer dat het ontbreken van dit overzicht het moeilijk zal maken om objectief te kunnen beoordelen wanneer risico's zijn opgeheven en de risicoreservering dus kan vrijvallen?
- 37 Deelt u de stelling van de Algemene Rekenkamer dat eventuele meevallers in de aanschafprijs van de F-35 volgens de gemaakte afspraken rond de eindejaarsmarge eerst bestemd moeten worden voor eventuele tekorten elders in de defensiebegroting, waaronder ook bij personeel of materiële exploitatie? Hoe verhoudt zich dit tot uw voornemen om meer toestellen aan te schaffen als daartoe binnen het afgebakende financiële kader de komende jaren alsnog ruimte ontstaat?
- 38 Welke maatregelen gaat u nemen om de kloof tussen de ambitie en de capaciteit te dichten?
- 39 Bent u van plan de ambitie naar beneden bij stellen zodat deze passend is bij de beschikbare capaciteit? Zo nee, op welke wijze wilt u dan zonder de capaciteit te vergroten de kloof met de ambitie dichten?
- 40 Kunt u een nadere toelichting geven over de inzet van de overige 23 vliegers voor alle jaren tot aan de infasering van de F-35?
- 41 De levensduur van de F-16 is gesteld op 6000, heeft u zicht op de levensduur in vlieguren van de F-35?
- 42 Welk effect zal het op de begroting hebben wanneer de weggelaten categorie vlieguren wel wordt meegenomen?
- 43 Welke maatregelen stelt u voor om de inzet van 4 F-35 toestellen voor missies te garanderen zonder in te boeten op training of andere taken van de luchtmacht? Welke gevolgen heeft dit voor het gereserveerde budget Vervanging F-16?

- 44 Waarom heeft u in de berekening bij de F-35 een categorie vliegers weggelaten, die in de berekeningen van 2011 bij de F-16 wel een rol speelde: de uren benodigd om personeel getraind te houden dat niet operationeel inzetbaar is, maar wel een bepaalde mate van vliegervaring moet behouden? Om hoeveel vliegers gaat het? Klopt het dat uit het monitoringrapport van de Algemene Rekenkamer over 2011 blijkt dat hiervoor destijds een substantieel aantal vliegers was gereserveerd (31 300, nr. 27, pagina 38)?
- 45 Deelt u de kritiek van de Algemene Rekenkamer dat met het gegeven aantal F-35-toestellen en het vliegersbudget dat hierop is gedimensioneerd, een inzet van vier toestellen voor missies niet gehaald kan worden zonder in te boeten op training of andere taken van de luchtmacht? Hoe verhoudt zich dit tot de «rode lijn» die de Commandant der Strijdkrachten heeft uitgesproken ten aanzien van kwaliteit?¹
- 46 De Algemene Rekenkamer stelt dat het op grond van (vooral) drie redenen de stelligheid van de ambities met het aantal van 37 F-35-toestellen niet kan onderschrijven. Kunt u op elk van deze redenen uitgebreid ingaan?
- 47 Op welke wijze gaat u de tegenstrijdigheid oplossen, omdat u enerzijds aangeeft dat de krijgsmacht op alle geweldniveau's inzetbaar moet zijn en u anderzijds de inzetbaarheid van de Chinook beperkt?
- 48 Klopt het dat de vermindering van de vliegers bij de Chinooks voor landmacht en marine betekent dat eveneens minder vliegers beschikbaar zijn voor training van helikopterbemanningen, omdat die training in belangrijke mate verweven is met de trainingsvluchten voor de door hen bediende landmacht? Wat zijn de consequenties hiervan voor de geoefendheid van de helikopterbemanningen en de operationele inzetbaarheid van de Chinooks en de landmachteenheden die zij bedienen?
- 49 Deelt u de opvatting van de Algemene Rekenkamer, dat de luchtmobiele brigade, door een tekort aan training van de Chinookbemanningen, niet inzetbaar is in het hoogste geweldsspectrum? Zo ja, wat betekent dat voor de ambitie van de krijgsmacht? Zo nee, waarom niet?
- 50 Wat is de belangrijkste missende informatie die eerst zou moeten worden aangeleverd voordat keuzes gemaakt worden, aangezien de Algemene Rekenkamer er op wijst dat de opbrengsten van het afstoten van vastgoed te optimistisch worden voorgesteld en onderbouwing missen?
- 51 Is het voorgenomen besluit tot sluiting van de kazernes in Assen, de sluiting van de Koninklijke Militaire School (KMS) in Weert en de afslanking van de luchtbasis in Leeuwarden afgestemd met de Minister van Wonen en Rijksdienst? Is voor het verlies van banen als gevolg van deze maatregelen binnen Defensie, dan wel binnen de totale Rijksdienst, compensatie voorzien?
- 52 De Algemene Rekenkamer stelt dat bij de vastgoedplannen de mogelijkheden van de reeds bestaande vastgoedvoorraad in beschouwing moeten worden genomen en dat dit onvoldoende gebeurd is. Deelt u deze kritiek?
- 53 Klopt het dat er nog geen businesscase ontwikkeld is voor de afstoting van de Van Ghent Kazerne in Rotterdam en de JWF kazerne in Assen?
- 54 Bent u van plan alsnog een businesscase te ontwikkelen voor de afstoting van de Van Ghent Kazerne in Rotterdam en de JWF kazerne in Assen?

- 55 Bent u van plan een kwantitatieve doorlichting van het bestaande vastgoedportfolio uit te voeren om de alternatieven in beeld te brengen voor de sluiting van de van de kazernes in Rotterdam en Assen?
- 56 Op welk moment heeft de ministeriële commissie besloten dat een actualisering van de kandidatenvergelijkingen voldoende zou zijn? Is dit besproken met de Algemene Rekenkamer?
- 57 Op welke termijn gaat de stuurgroep vastgoed rapporteren? Zijn de gemeenten Rotterdam en Assen vertegenwoordigd in de stuurgroep?
- 58 Wanneer is het eerste bestelmoment voor de F-35?
- 59 Op welke wijze zal de Kamer worden betrokken bij een heroverweging van het project indien de situatie zich voordoet dat een aantal van 37 toestellen niet meer past binnen de marges van het beschikbare investerings- en exploitatiebudget?
- 60 Vallen de aanpassingskosten van de huidige twee testtoestellen – die bijvoorbeeld nu in block 2 geleverd zijn – ook onder het investeringsbudget?
- 61 Kunt u alsnog ingaan op de conclusies van de Algemene Rekenkamer met betrekking tot de inzetbaarheid van de Chinooks en de gevolgen daarvan voor het kunnen optreden in alle geweldsniveaus?
- 62 Kunt u een inschatting geven van wat de hoogte zal zijn van de exploitatiekosten in de jaren dat de F-16 naast de F-35 operationeel zal zijn?

¹ http://www.defensie.nl/actueel/blog_cds/20131001_rode_lijn